

ארץ גשן לגשת לנסתרות ההנהגה

ספר בראשית פרק מה

מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו זה אמר בנג' יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים רדה אלי אל תעמד: (י) וישבת בארץ גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני בניך וצאנך ובקרך וכל אשר לך: (יא) וכלכלתי אתך שם כי עוד תמש שנים רעב פן תורש אתה וביתך וכל אשר לך:

פרק מו - (לא) ויאמר יוסף אל אחיו ואל בית אביו אעלה ואגידה לפרעה ואמרה אליו אחי ובית אבי אשר בארץ כנען באו אלי: (לב) והאנשים רעי צאן כי אנשי מקנה היו וצאנם ובקרים וכל אשר להם הביאו: (לג) והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם: (לד) ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו בעבור תשבו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן:

פרק מז - (א) ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי וצאנם ובקרים וכל אשר להם באו מארץ כנען והנם בארץ גשן: (ב) ומקצה אחיו לקח תמשה אנשים ויצגם לפני פרעה: (ג) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו: (ד) ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשן: (ה) ויאמר פרעה אל יוסף לאמר אביך ואחיו באו אלי: (ו) ארץ מצרים לפניך הוא במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיו ישבו בארץ גשן ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמעתם שרי מקנה על אשר לי:

רש"י על בראשית פרק מו פסוק לד

בעבור תשבו בארץ גשן - והיא צריכה לכם שהיא ארץ מרעה וכשתאמרו לו שאין אתם בקיאי במלאכה אחרת ירחיקכם מעליו ויושיבכם שם:

העמק דבר פרק מה פסוק ט

(ט) לאדון לכל מצרים. כאן הפירוש כמשמעו כאדון על עבדיו. ומוכרח הי' להגיד כך משום שידע יוסף אשר עין יעקב הוא שישבו בניו בדד. לא מעורב עם אנשי המדינה ע"כ ראה להקצות גשן שהוא אינו מעיקר ישוב מצרים לפני ישראל. ולהוציא את כל יושבי ארץ גושן ממקומם. מש"ה אם הי' רק מושל לא הי' ראוי לעשות כן בשביל אביו ואחיו. ע"כ הודיע שהוא אדון לכל מצרים ואחר שהמה כעבדיו יש בכחו לעשות כרצונו ולהעביר אותם מן הקצה אל הקצה.

מגלה עמוקות פרשת ויגש

גשן ראשי תיבות גלגול שבעים נפשות. גלות שכינה

פרקי דרבי אליעזר - פרק כו

ר' יהושע בן קרחא אומר שרה היתה אשת פרעה מאהבתו אותה כתב לה בשטר כתובתה כל ממונו בין כסף בין זהב בין עבדים וקרקעות וכתב לה את ארץ גשן לאחוזתה לפיכך ישבו בני ישראל בארץ גשן בארץ שרה אמם וכתב לה את הגר בתו מפלגשו שפחה

השל"ה הקדוש ביאור ההגדה אות י

ועתה ישבו בארץ גשן, כי הארץ הזאת קצת קדושה היה בה. כמו שמצאתי כתוב בקונטרס דהאר"י ז"ל גש"ן "נגש" לשרה. פרעה נתן לה כשלקחה, ונידון כדין מזיק לשלם במיטב הארץ, ופרעה הודה כמו שר עשו שהודה על הברכות.

ספר אגרא דכלה - פרשת ויגש

וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן. בארץ מצרים מיותר, אך הוא דמשמענו שהיה להם התיישבות הדעת בארץ מצרים, הגם שגדלה טומאת ארץ מצרים, עכ"ז להיות שהיתה ארץ גשן שקנה איזה איכות קדושה משרה שכתב לה פרעה בכתובתה, היה להם על ידי זה התיישבות הדעת:

ספר בראשית פרק מה

(כה) וַיֵּלֶדוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל יַעֲקֹב אָבִיהֶם: (כו) וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מִשְׁלַח בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפֶּגַע לְבָבוֹ כִּי לֹא הָאֱמִינִן לָהֶם: (כז) וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת הַעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתַּחֲיֵי רוּחַ יַעֲקֹב אָבִיהֶם: (כח) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלֶיךָ וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרֶם אָמוֹת (א) וַיֹּסֶעַ יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶץ שֶׁבַע וַיַּזְבֵּחַ זְבָחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק: (ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרָאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וַיֵּקֶב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַנְּנִי: (ג) וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֵל תִּירָא מֵרַחֵם מִצְרַיִמָּה כִּי לִגְוִי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם: (ד) אָנֹכִי אֶרְדָּ עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאָנֹכִי אֶעֱלֶךְ גַּם עִלָּה וַיֹּסֵף יִשִׁית יָדוֹ עַל עֵינָיו: (ה) וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אָבִיהֶם וְאֶת טַפְּם וְאֶת נְשֵׁיהֶם בְּעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרָעֹה לְשֵׂאת אֹתוֹ: (ו) וַיִּקְחוּ אֶת מִקְנֵיהֶם וְאֶת רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וְכָל זָרְעוֹ אֹתוֹ:

העמק דבר בראשית פרק מו פסוק ב

(ב) במראת הלילה. בעצם היום התראה אליו במראות הלילה להשכילו שהגיע שעה לקבל עליו עול גלות שמכונה בשם לילה. והעולם חשוך אז מהופעת רוח"ק רק בשעות קצרות לצורך ענין כמו אור הברק שמבהיק את הלילה:

יעקב יעקב. כבר כ' הרמב"ן שבכונה קראו יעקב ולא ישראל.. אלא משום דישראל משמעו בחינה גבוהה השייך ביחוד לאומה הישראלית שבא רק ע"י תורה ועבודה ומסולק מהליכות עולם של כל בני אדם. ויעקב הוא בבחינה פשוטה של כל אדם שמעשיהם הטובים מתאימים עם הליכות עולם ג"כ וכאן אמר ה' שיצאו מא"י למצרים ויהא נשאר בבחינה פשוטה כאשר יבואר:

בראשית פרק מד

(יח) וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוֹדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדָבָר נָא עֲבֹדָה דָּבָר בְּאֶזְנֵי אֲדֹנָי וְאֵל יַחַר אַפְּךָ בְּעֲבֹדָה כִּי כְמוֹךָ כְּפָרְעֹה: (יט) אֲדֹנָי שָׂאֵל אֶת עֲבָדָיו לֵאמֹר הַיֵּשׁ לָכֶם אֵב אוֹ אַח: (כ) וַנֹּאמֶר אֵל אֲדֹנָי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקֵן וַיִּלְד זְקִינִים קֶטַן וְאֶחָיו מֵת וַיִּזְתֵּר הוּא לְבָדוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֶהְבּוֹ: (כא) וַתֹּאמֶר אֵל עֲבָדָי הוֹרְדֵהוּ אֵלַי וְאֲשִׁימָה עֵינֵי עָלָיו: (כב) וַנֹּאמֶר אֵל אֲדֹנָי לֹא יוּכַל הַנְּעַר לַעֲזֹב אֶת אָבִיו וְעַזְבֵּ אֶת אָבִיו וְמָת: (כג) וַתֹּאמֶר אֵל עֲבָדָי אִם לֹא יֵרֵד אֶחֱיִכֶם הַקֶּטָן אֲתִכֶם לֹא תִסְפּוּן לְרֵאוֹת פָּנָי: (כד) וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֵל עֲבָדָי אָבִי וַנִּגְדּוּ לוֹ אֶת דְּבָרֵי אֲדֹנָי:

שפת אמת פרשת ויגש - שנת [תרל"א]

ויגש אליו יהודה. מלשון הודאה והוא כל איש ישראל. שמעתי מאא"ז מו"ר זצלה"ה שנקראו יהודים על שם שמודין להשי"ת על כל דבר קטן וגדול שיודעין שהכל ממנו ית' כו'. ועי"ז יכולין ליגש. וזה עצה בכל שעה צר והסתרת פנים לכל איש ישראל. העצה להתבטל לרצון השי"ת ע"י שמברר האדם אצלו שגם בתוך ההסתרה יש חיות מרצון השי"ת. וזהו ויגש אליו להשי"ת. וגם כי זה נק' הגשה ליוסף כי יוסף הוא הנקודה פנימיות שיש מהשי"ת כמ"ש במ"א. ובאמת הי' אז צר מאוד ליהודה כמ"ש מה נאמר כו'. והי' עצתו על ידי הגשה זו לפנימיות הדבר. כי לא הוסיף בבקשה זו רק שחזר כל הדברים לעצמו להיות מיושרין אצלו ולקבל רצון השי"ת בשמחה. ועי"י שמבררין שהוא מהשי"ת נתגלה הפנימיות. וכתוב ולא יכול יוסף שהוא הפנימיות להתאפק ונתגלה הפנימיות. וממילא הוציאו כל איש כו'. שההסתרות וחיצוניות שהם מסתירין הפנימיות נתבטלו.

ספר מאור ושמש - פרשת ויגש - במיטב הארץ וגו' ישבו בארץ גשן דהיינו גשן גשן למו"ן שערי בינה דהוא עולם התשובה,

רמב"ן בראשית הקדמה לתורה

וכבר אמרו רבותינו חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכלם נמסרו למשה חוץ מאחד שנאמר ותחסרהו מעט מאלהים. ואמרו כי בבריאת העולם חמשים שערים של בינה. ואפשר שיהיה השער הזה בידיעת הבורא יתברך שלא נמסר לנברא. ואל תסתכל באמרם נבראו בעולם כי על הרוב ידבר והשער האחד לא נברא והמספר הזה רמוז בתורה בספירת העומר, ובספירות היובל, כאשר אגיד בו עוד בהגיעי שם ברצון הקב"ה: